

Protocol Kindermishandeling en huiselijk geweld

OBS DE BOUWSTEEN

Naar een voorbeeld van de website van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI)

Kindermishandeling en Huiselijk Geweld: niets doen is geen optie!

U bent:

leerkracht / remedial teacher / logopedist / kinderfysiotherapeut:

Dat betekent dat u een signalerings- en bespreekverantwoordelijkheid hebt.

- Signalering van kindermishandeling als grondhouding:

De stappen van het handelingsprotocol gaan in op het proces vanaf het moment dat er signalen zijn. Signaleren wordt gezien als een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van alle beroepskrachten die binnen het basisonderwijs werkzaam zijn. Zo gezien is signalering geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding die in ieder contact met kinderen en jongeren wordt verondersteld. De stappen in het handelingsprotocol wijzen u de weg als u meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling.

- Het communiceren over/bij vermoedens van kindermishandeling:

Bij uw beroepsprofiel hoort - naast signalering - ook de verantwoordelijkheid om vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld met ouders en kinderen bespreekbaar te maken. Dit houdt in dat u uw vermoedens en signalen bespreekt met het interne (zorg)team binnen de school, dat u overlegt met (één of meer) deskundige collega's en/of dat u collegiaal advies vraagt bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. Na overleg met uw collega's/team kan besloten worden dat u zelf (of iemand anders of samen) het gesprek aangaat met het kind en zijn/haar ouders, waarbij u uw zorgen bespreekbaar maakt.

Stap 1: Signaleren

Wat u moet doen:

- U kunt tijdens uw contacten met kinderen [signalen](#) van vermoedens van kindermishandeling, seksueel misbruik, verwaarlozing of huiselijk geweld opmerken. Maak gebruik van de signalenlijst en leg uw observaties vast op papier. Omschrijf zo feitelijk mogelijk welke signalen u zijn opgevallen, en om welke specifieke situaties het gaat waar u zorgen over heeft.
- Vaak gaan vermoedens van kindermishandeling gepaard met een 'niet-pluis' gevoel. Erken dit gevoel. Onderbouw het met feitelijk waargenomen gedrag van het kind of andere concrete observaties.
- Aarzel niet en overleg uw signalen/zorgen met de IB-er / zorgcoördinator om een stappenplan af te spreken. De IB-er is verantwoordelijk voor het bijeenroepen van het interne zorgteam en voor het coördineren van de te zetten stappen.
- U bent aanwezig bij de bespreking van uw signalen/vermoedens in het interne zorgteam. Het zorgteam stelt een plan van actie op. De directie wordt op de hoogte gebracht.

Obs de Bouwsteen

- Nadat het actieplan in gang is gezet, gaat u na of er tijdig wordt teruggekoppeld door de IB-er, schoolmaatschappelijk werker of directeur. Ook spreekt u met hen af op welke wijze u een rol speelt in het vervolg na de signalering.
- U kunt ten alle tijde contact opnemen met [het AMK](#) voor (telefonisch) advies of consult. De medewerkers van het AMK kunnen u mogelijk helpen bij het in kaart brengen of interpreteren van de signalen. Ook kunnen zij u adviseren over de te zetten stappen. Een adviesgesprek bij het AMK kan zonder de naam van het betreffende kind te noemen. U hoeft daar geen toestemming voor te hebben van kind, ouders of andere betrokkenen.
- LET OP: Als een [kind in acuut gevaar](#) is, dan meldt u zelf bij het AMK!

De stappen na de signalering lopen via de protocollijn van de IB-er/zorgcoördinator of directeur.

Aandachtspunten bij stap 1 Signaleren :

- Leerkrachten kunnen erg belangrijk zijn bij het signaleren van vermoedens van kindermishandeling. Voor kinderen is een veilige omgeving van belang waarin ze kunnen vertellen wat er thuis of in de directe omgeving gebeurt. Uit onderzoek bij mensen met een traumatische jeugd komt vaak naar voren dat de leerkracht de eerste was aan wie de mishandeling of het misbruik verteld is. Dat is ook het moment dat hulpverlening op gang kan worden gebracht en de mishandeling kan stoppen.
- Zelfs als u als leerkracht niet veel kunt doen aan de situatie thuis is het voor een kind al van groot belang dat er iemand is die het begrijpt en het kind laat weten dat het geen schuld heeft en de leerkracht hem of haar positief benadert.
- Kinderen geven soms aan dat ze een geheim hebben dat niet doorverteld mag worden. Bij stap 3 gespreksvoering wordt aangegeven hoe u als leerkracht een [gesprek met het betreffende kind](#) kunt voeren.
- Het kan de voorkeur hebben dat zo'n gesprek door de IB-er, schoolmaatschappelijk werker of door een jeugdarts/verpleegkundige wordt gevoerd. Wanneer u zich als leerkracht (of andere medewerker) niet zeker voelt om een gesprek met het kind te hebben dan wordt aangeraden om de IB-er of schoolmaatschappelijk werker dit te laten doen.
- Bij het signaleren van vermoedens van kindermishandeling en of huiselijk geweld wordt rekening gehouden met het feit dat signalen niet altijd op kindermishandeling hoeven te wijzen. Een kind kan blauwe plekken tonen door een ziekte of bepaald gedrag vertonen dat het gevolg is van iets anders dan kindermishandeling of huiselijk geweld. Voorzichtigheid is geboden en met name collegiale consultatie kan verhelderend werken (zie stap 2).
-

Stap 2: collegiale consultatie en advies vragen

Wat u moet doen:

- U neemt een signaal serieus, redeneert het niet weg, en u bent zich bewust van eigen emoties. Emoties als angst, boosheid of ongeloof worden op een professionele manier besproken en geanalyseerd in een gesprek met de IB-er / zorgcoördinator, schoolmaatschappelijk werker of directie.
- U houdt de signalen of vermoedens niet voor u zelf, maar u praat erover met een collega!

Obs de Bouwsteen

- Uw vraag aan de collega('s) is: "is er hier sprake van een ernstig opvoedingsprobleem of kindermishandeling of is er mogelijk een ander probleem of misschien wel helemaal geen probleem?". Het gesprek dwingt u om de eigen gedachten te ordenen, om uw argumenten te toetsen aan een andere mening en om samen met de IB-er een voorlopig plan op te stellen.
- De IB-er / zorgcoördinator is verantwoordelijk voor de coördinatie van het interne zorgteam. Tijdens een bijeenkomst van dit team worden de zorgen / vermoedens ingebracht om vervolgens gezamenlijk een stappenplan vast te stellen en taken te verdelen.
- U kunt ten alle tijde het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld bellen om advies of consult te vragen. Daarbij hoeven namen van kind en of ouders niet genoemd te worden.
- LET OP: Als een [kind in acuut gevaar](#) is, dan meldt u zelf bij het AMK!

Aandachtspunten bij stap 2 Collegiale Consultatie:

- In principe bepaalt u zelf met wie u uw zorgen of vermoedens bespreekt. Het meest voor de hand ligt het om direct met de IB-er, de zorgcoördinator of de aandachtsfunctionaris kindermishandeling contact op te nemen. Deze personen zijn immers getraind in het signalen van- en communiceren over (vermoedens van) kindermishandeling. Mocht u echter in eerste instantie liever met een collega (leerkracht) spreken, dan is dat ook prima. Houdt in ieder geval uw zorgen of vermoedens niet voor uzelf. Praat erover met een collega. Zorg ervoor dat u uiterst voorzichtig omgaat met de vertrouwelijkheid van uw signalen.
- Indien u concrete signalen hebt of ernstige vermoedens hebt van kindermishandeling of huiselijk geweld: aarzel niet en neem direct contact op met de IB-er / zorgcoördinator.
- Bij afwezigheid van de IB-er, zorgcoördinator of directie, en bij ernstige vermoedens van kindermishandeling of bij situaties waarbij het kind in acuut gevaar verkeert: neem dan zelf direct contact op met het AMK.

Stap 3: gesprek

Wat u moet doen:

- Na overleg met de IB-er en/of het interne zorgteam kan besloten worden dat er eerst een gesprek plaatsvindt met het betreffende kind en/of de ouders van het kind.
- In sommige situaties is het wenselijk dat u als leerkracht dit [gesprek met het kind](#) aangaat. Soms zal het de voorkeur hebben dat zo'n gesprek door de IB-er, de schoolmaatschappelijk werker of een schoolarts/verpleegkundige wordt gevoerd. Of u voert het gesprek samen met één van de genoemde medewerkers.
- Ook kan het zo zijn dat u de meest aangewezen persoon bent om [met de ouders in gesprek](#) te gaan over de signalen/zorgen die u met uw collega's in het zorgteam hebt besproken. Het kan ook wenselijk zijn om dit oudergesprek samen met de IB-er /zorgcoördinator of schoolmaatschappelijk werker te voeren.
- U zorgt ervoor dat u een goede terugkoppeling krijgt wanneer de IB-er of een andere medewerker stappen onderneemt en met het kind of de ouders in gesprek gaat.

- Van belang is dat u van tevoren met de IB-er / zorgcoördinator of schoolmaatschappelijk werker bespreekt wat het doel is van het gesprek met het kind of de ouder(s). Stel gezamenlijk vast op basis van welke (concrete) zorgen en signalen u het gesprek voert en welke insteek u kiest.

U bent:

IB-er / Zorgcoördinator / Aandachtsfunctionaris kindermishandeling / School Maatschappelijk Werker / Schoolpsycholoog / Directeur / Bestuurslid:

Dat betekent dat u een signalerings-, bespreek- en handelings-verantwoordelijkheid hebt.

- Signalering van kindermishandeling als grondhouding:

De stappen van het handelingsprotocol gaan in op het proces vanaf het moment dat er signalen zijn. Signaleren wordt gezien als een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van alle beroepskrachten die binnen het basisonderwijs werkzaam zijn. Zo bezien is signalering geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding die in ieder contact met kinderen en jongeren wordt verondersteld. De stappen in het handelingsprotocol wijzen u de weg als u meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling.

- Het communiceren en handelen bij vermoedens van kindermishandeling:

Bij uw beroepsprofiel hoort - naast signalering - ook de verantwoordelijkheid om vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld met ouders en kinderen bespreekbaar te maken. Daarnaast wordt van u verwacht dat u hulpverlening in gang zet (of laat zetten) en waar nodig bescherming. Ook maakt u met beroepskrachten binnen en buiten de school afspraken over de onderlinge taakverdeling.

Als IB-er of aandachtsfunctionaris kindermishandeling bent u verantwoordelijk voor de coördinatie van het interne teamoverleg. Als lid van de directie of het bestuur bent u verantwoordelijk voor het beleid, de (interne) organisatie en het creëren van de benodigde randvoorwaarden.

Stap 1: signaleren

Wat u moet doen:

- Als IB-er of zorgcoördinator bent u het eerste aanspreekpunt binnen de school voor alle medewerkers die zich zorgen maken om een kind of die een vermoeden hebben van kindermishandeling of huiselijk geweld. Van u wordt gevraagd om medewerkers hierover te woord te staan en hen te ondersteunen bij het in kaart brengen van- en communiceren over de signalen / vermoedens van kindermishandeling.
- Naast dat u aanspreekpunt bent voor medewerkers, kan het uiteraard ook zo zijn dat u tijdens uw eigen contacten met kinderen (of ouders) [signalen](#) van vermoedens van kindermishandeling, seksueel misbruik, verwaarlozing of huiselijk geweld opmerkt. Maak gebruik van de signalenlijst en leg uw observaties vast op papier. Omschrijf zo feitelijk mogelijk welke signalen u zijn opgevallen, en om welke specifieke situaties het gaat waar u zorgen over heeft.
- Als IB-er of zorgcoördinator coördineert u het interne zorgteam. Nadat u signalen of vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld hebt opgemerkt, roept u het interne zorgteam bij elkaar. Het

Obs de Bouwsteen

interne zorgteam bestaat uit de IB-er / zorgcoördinator, de betreffende leerkracht, de schoolmaatschappelijk werker en eventueel nog andere betrokken medewerkers.

- Maak samen met het interne zorgteam een actieplan. Wat zijn de signalen? Welke informatie hebben we nodig om te kunnen beoordelen wat er aan de hand is? Hebben we nader advies nodig, bijvoorbeeld van de Jeugdarts of het AMK? Hoe en wie gaat het gesprek aan met kind en/of ouders?
- Leg met het interne zorgteam de signalen vast, evenals (de uitkomsten van) de gesprekken die over de signalen gevoerd zijn, de stappen die gezet zijn en de besluiten die genomen zijn. Ook de gegevens die de signalen weerspreken worden vastgelegd.
- Breng de directie op de hoogte (of betrek hen in) de signalen en het stappenplan.
- U legt alle gegevens over de signalen en over de stappen die zijn gezet vast in het leerlingdossier.
- Betrek in het interne overleg ook de leerkracht van eventuele broertjes en zusjes en degene die het kind hiervoor in de klas heeft gehad. Een belangrijk signaal is plotselinge verandering van gedrag.
- Nadat het actieplan in gang is gezet, zorgt u ervoor dat er tijdig terugkoppeling plaatsvindt richting degene die als eerste de signalen heeft opgemerkt. Ook spreekt u met de betreffende leerkracht of andere medewerker af op welke wijze hij/zij een rol speelt in het vervolg na de signalering.
- U kunt ten alle tijde contact opnemen met [het AMK](#) voor (telefonisch) advies of consult. De medewerkers van het AMK kunnen u mogelijk helpen bij het in kaart brengen of interpreteren van de signalen. Ook kunnen zij u adviseren over de te zetten stappen. Een adviesgesprek bij het AMK kan zonder de naam van het betreffende kind te noemen. U hoeft daar geen toestemming voor te hebben van kind, ouders of andere betrokkenen.
- LET OP: Als een [kind in acuut gevaar](#) is, dan meldt u direct bij het AMK of belt u de politie!

Aandachtspunten bij stap 1 Signaleren :

- Vaak gaan vermoedens van kindermishandeling gepaard met een 'niet-pluis' gevoel. Erken dit gevoel en benoem dit ook richting leerkrachten en andere medewerkers binnen de school die signalen kunnen hebben van kindermishandeling of huiselijk geweld. Onderbouw het 'niet-pluis' gevoel met feitelijk waargenomen gedrag van het kind of andere concrete observaties.
- Houdt daarbij rekening met het feit dat signalen niet altijd op kindermishandeling hoeven te wijzen. Een kind kan blauwe plekken hebben als gevolg van een ziekte of een kind kan gedrag vertonen dat het gevolg is van iets anders dan kindermishandeling. Voorzichtigheid is geboden en met name collegiale consultatie kan verhelderend werken.

Stap 2: collegiale consultatie en advies vragen

Wat u moet doen:

- Als IB-er of zorgcoördinator bent u het eerste aanspreekpunt binnen de school voor alle medewerkers die zich zorgen maken om een kind of die een vermoeden hebben van kindermishandeling of huiselijk geweld. U zorgt ervoor dat er een veilige sfeer is waarbinnen collega's u kunnen consulteren bij vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld.
- U neemt een signaal serieus, redeneert het niet weg, en u bent zich bewust van eigen emoties. Emoties als angst, boosheid of ongeloof worden op een professionele manier besproken en geanalyseerd in een gesprek met een medewerker / collega die bij u aanklopt.

Obs de Bouwsteen

- De vraag die centraal staat in uw overleg met collega('s) is: "is er hier sprake van een ernstig opvoedingsprobleem of kindermishandeling of is er mogelijk een ander probleem of misschien wel helemaal geen probleem?". Het gesprek dwingt u en uw collega's om de eigen gedachten te ordenen, om de argumenten te toetsen aan een andere mening. Bij twijfels over signalen of over te zetten stappen aarzelt u niet om het AMK te bellen voor collegiaal advies.
- De IB-er / zorgcoördinator is verantwoordelijk voor de coördinatie van het interne zorgteam. Tijdens een bijeenkomst van dit team worden de zorgen / vermoedens ingebracht om vervolgens gezamenlijk een stappenplan vast te stellen en taken te verdelen. Gebruik hierbij het intern overlegformulier
- U bent er verantwoordelijk voor dat dat de afspraken uit het stappenplan worden nagekomen en dat er daadwerkelijk actie ondernomen wordt.
- U kunt ten alle tijde het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld bellen om advies of consult te vragen. Daarbij hoeven namen van kind en of ouders niet genoemd te worden.
- LET OP: Als een [kind in acuut gevaar](#) is, dan meldt u direct bij het AMK!

Aandachtspunten bij stap 2 Collegiale Consultatie:

- In dit protocol is de IB-er de centrale persoon wat betreft vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld. De IB-er is verantwoordelijk voor het uitzoeken van vermoedens van kindermishandeling, het in gang (laten) zetten van hulp en waar nodig bescherming.

Stap 3: gesprek:

Wat u moet doen:

- Na overleg tussen de IB/zorgcoördinator met de betreffende leerkracht, of na overleg met collega's in het interne zorgteam, kan besloten worden dat er eerst een gesprek plaatsvindt met het betreffende kind en/of de ouders van het kind.
- In sommige situaties is het wenselijk dat de leerkracht dit [gesprek met het kind](#) aangaat. Soms zal het de voorkeur hebben dat zo'n gesprek door de IB-er, de schoolmaatschappelijk werker of de schoolarts/verpleegkundige wordt gevoerd. Of u voert het gesprek samen met één van de genoemde medewerkers.
- Ook kan het zo zijn dat u besluit om (samen met de leerkracht) direct [met de ouders in gesprek](#) te gaan over de signalen/zorgen die u met uw collega's in het zorgteam hebt besproken. Het kan ook wenselijk zijn om dit oudergesprek samen de schoolmaatschappelijk werker of de schoolarts te voeren.
- U zorgt ervoor dat u als IB-er / zorgcoördinator een goede terugkoppeling geeft aan de leerkracht (en eventueel andere betrokkenen) nadat u met het kind of de ouders hebt gesproken.
- U zorgt ervoor dat een verslag van het gesprek en de afspraken die zijn gemaakt (met kind / ouders) goed vastgelegd worden in het leerlingdossier.
- Van belang is dat u van tevoren (samen met uw collega's) voor u zelf vastlegt wat het doel is van het gesprek met het kind of de ouder(s). Stel gezamenlijk vast op basis van welke (concrete) zorgen en signalen u het gesprek voert en welke insteek u kiest.

Voor tips en adviezen over hoe u het gesprek met kind / ouders kunt aangaan:

- [Gespreksvoering basisonderwijs](#)
- [Gespreksvoering met ouders](#)
- [Gesprek met allochtone ouders](#)
- [Gesprek met gescheiden ouders](#)
- [Gesprek met kind\(eren\)](#)
- [Gesprek met jongere\(n\)](#)
- [Ouders op de hoogte stellen van melding bij het AMK](#)

Kijk voor bovenstaande informatie op de website van het NJI – protocol voor IB en directie.

Stap 4: wegen van het geweld of kindermishandeling

Wat u moet doen:

- Na de eerste drie stappen beschikt u al over redelijk veel informatie: de beschrijving van de signalen die zijn vastgelegd, de uitkomsten van het gesprek met de ouders en/of het kind en het advies van deskundigen.
- Op basis van al deze informatie dient u nu een weging (inschatting) te maken, waarbij de volgende vragen leidend zijn:
 1. In hoeverre is de veiligheid van het kind in het geding?
 2. Hoe schat u de risico's in op kindermishandeling / huiselijk geweld?
 3. Wat is uw inschatting van de aard en ernst van de problematiek?
 4. Is het nodig om een melding te doen bij het AMK?
 5. Is het nodig om andere vormen van hulpverlening in gang te zetten?
 6. In hoeverre zijn de ouders en het kind gemotiveerd om hulp te accepteren?
- Eventuele ervaringen met broertjes of zusjes dienen ook in de weging te worden meegenomen.
- Bij bovenstaande weging kan ook het Jeugd Advies Team (of Zorgbreedte Overleg) worden ingeschakeld.
- Bij twijfel kunt u ten alle tijde contact opnemen met het AMK om advies of consult te vragen. Daarbij hoeft u de naam van het kind (gezin) niet te noemen.

Aandachtspunten bij stap 4 Wegen:

- Beschikt uw organisatie of beroepsgroep over een risicotaxatie - instrument, dan wordt dit instrument bij de weging meegenomen. Risicotaxatie- instrumenten zijn bijvoorbeeld: [DMO.Lirik.Care](#)

- Het [Balansmodel](#) laat zien wat de belastende en wat de beschermende factoren zijn. Bij de weging van de ernst van de situatie kan dit als hulpmiddel worden gebruikt.

Stap 5: Hulp of melden:

Wat u moet doen:

- Op basis van de weging komt u tot een besluit: hulp organiseren of melden.

Hulp organiseren en de effecten volgen

- Als de ouder erkent dat er een probleem is en graag hulp wil ontvangen, zal de IB-er of schoolmaatschappelijk werker de ouders en het kind goed moeten doorverwijzen. Dat kan in overleg met de wijkwelzijnsorganisatie (maatschappelijk werk), de Jeugdgezondheidszorg (schoolarts) of door rechtstreeks contact op te nemen met [Bureau Jeugdzorg](#) of [een andere relevante instantie](#).
- Kondig aan in uw gesprek met Bureau Jeugdzorg of een andere hulpverlenende instantie dat u de ouders gaat doorverwijzen. Check na één of twee weken bij de hulpverlenende organisatie of de ouders ook daadwerkelijk hulp hebben gezocht.
- Leg de afspraken omtrent doorverwijzing naar hulpverlenende organisatie vast in het leerlingdossier.
- Nadat u ervoor gezorgd heeft dat de ouders (en het kind) zijn doorverwezen naar een hulpverlenende instantie, blijft u het kind volgen.
- Wanneer u zorgen blijft houden of wanneer er zich opnieuw signalen van kindermishandeling / huiselijk geweld voordoen, dan komt u opnieuw in actie. Kijk welke afspraken eerder zijn gemaakt en check of deze zijn nagekomen en wat de resultaten daarvan zijn geweest. Indien de zorgen / signalen blijven: bespreek dit in het interne zorgteam en overweeg een melding bij het AMK of ASHG.

Melden en de effecten volgen

- Wanneer de (reeds bestaande) hulp niet voldoende blijkt te zijn, of wanneer er alsnog een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld blijft bestaan, dan bespreekt u dit met de ouders en/of het kind. U geeft aan dat uw zorgen blijven bestaan en u kondigt aan dat u een melding gaat doen.
- U doet een melding bij het Advies & Meldpunt Kindermishandeling ([AMK](#)) of bij het Steunpunt Huiselijk Geweld ([ASHG](#)). Bij het AMK kan dit telefonisch of schriftelijk met [een meldingsformulier](#).
- Wanneer ouders hulp weigeren en er is een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld dan doet u een melding bij het AMK of bij het ASHG.
- Leg de gegevens over uw melding bij AMK of ASHG vast in het leerlingdossier.
- Als het goed is neemt het AMK of ASHG na enige tijd contact met u op om u te laten weten welke actie er door het AMK is genomen en welke afspraken er zijn gemaakt. Indien u geen terugkoppeling krijgt van het AMK kunt u ook zelf contact met hen opnemen.
- Nadat u gemeld heeft, blijft u het kind volgen.
- Wanneer u zorgen blijft houden of wanneer er zich opnieuw signalen van kindermishandeling / huiselijk geweld voordoen, dan komt u opnieuw in actie. Neem z.s.m. contact op met het AMK of ASHG en bespreek met hen dat u (nog altijd / opnieuw) signalen opmerkt. Dit kan tot een tweede melding leiden, waarbij het AMK opnieuw de verantwoordelijkheid heeft om de zaak te onderzoeken.

Aandachtspunten bij stap 5 Hulp of Melden:

- In het protocol van de Jeugdgezondheidszorg kunt u zien wat de schoolarts / jeugdarts doet als ouders hulp willen of als zij hulp weigeren.

